

Nr 166.

Ankom till riksdagens kansli den 8 juni 1934 kl. 6 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statliga beredskapsarbeten m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(3:e och 4:e avd.)

I den till riksdagen avlätna, den 3 januari 1934 dagtecknade propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1934/1935 har Kungl. Maj:t (punkterna 3—5 samt 10 och 11, sid. 2—4 samt 14, av det vid propositionen under rubrik »Utgifter för kapitalökning. Bil. 3» fogade utdraget av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag) föreslagit riksdagen

under *punkten 3*

att, i avbidan på den proposition, som kunde varda riksdagen förelagd, till statliga beredskapsarbeten för budgetåret 1934/1935 beräkna ett reservationsanslag av 5,000,000 kronor;

under *punkten 4*

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, till bidrag till kommunala beredskapsarbeten för budgetåret 1934/1935 beräkna ett reservationsanslag av 5,000,000 kronor;

under *punkten 5*

att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, till främjande av bostadsbyggande för budgetåret 1934/1935 beräkna ett reservationsanslag av 10,000,000 kronor;

under *punkten 10*

att, i avbidan på blivande proposition i ämnet, till lån till kommunala beredskapsarbeten för budgetåret 1934/1935 beräkna ett reservationsanslag av 5,000,000 kronor;

samt under *punkten 11*

att, i avbidan på blivande proposition i ämnet, till lån till främjande av enskild företagsamhet för budgetåret 1934/1935 beräkna ett reservationsanslag av 5,000,000 kronor.

I en till riksdagen den 9 mars 1934 avläten proposition, nr 234, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för nämnda dag föreslagit riksdagen

I. för budgetåret 1934/1935 bland utgifter för kapitalökning under rubrik »Fonden för förslag till statsverket» anvisa reservationsanslag, att utgå av låne-medel, av

dels, till statliga beredskapsarbeten, 5,000,000 kronor;
dels, till bidrag till kommunala beredskapsarbeten, 5,000,000 kronor;
dels, till främjande av bostadsbyggande, 10,000,000 kronor;
dels, till lån till kommunala beredskapsarbeten, 5,000,000 kronor;
dels ock, till lån till främjande av enskild företagsamhet, 5,000,000 kronor;
 II. godkänna de av departementschefen förordade ändringarna i grunderna för användningen av ifrågavarande anslag ävensom av det för innevarande budgetår anvisade reservationsanslaget till subventioner till främjande av enskild företagsamhet.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag har utskottet behandlat följande motioner, nämligen

inom *första* kammaren
 nr 354 av herr *C. I. Asplund*; samt
 inom *andra* kammaren
 nr 597 av herr *C. P. Ossbahr*;
 nr 598 av herrar *E. Hage* och *O. W. Lövgren*; samt
 nr 619 av herrar *H. Hagberg* i Luleå och *J. H. Brådefors*.

Utskottet behandlar i det följande samtliga ifrågavarande förslag punktvis.

1:o) **Statliga beredskapsarbeten.** Kungl. Maj:t har i propositionen nr 234 (sid. 40—43) föreslagit riksdagen, såvitt nu är i fråga, *ej mindre* för budgetåret 1934/1935 bland utgifter för kapitalökning under rubrik »Fonden för förslag till statsverket» till statliga beredskapsarbeten anvisa ett reservationsanslag, att utgå av lånemedel, av 5,000,000 kronor, *än även* godkänna de av departementschefen förordade ändringarna i grunderna för användningen av ifrågavarande anslag.

I förevarande sammanhang har utskottet behandlat följande tre motioner.

I två motioner, väckta den ena, nr 354, inom första kammaren av herr *C. I. Asplund* och den andra, nr 598, inom andra kammaren av herrar *E. Hage* och *O. W. Lövgren*, har sammanstämmande hemställts, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 234 angående anslag till statliga beredskapsarbeten m. m. ville för bestridande av i motionen föreslagna bidrag och arbetsföretagskostnader, i den utsträckning och med den fördelning Kungl. Maj:t må pröva och bestämma, för budgetåret 1934/1935 anvisa ett reservationsanslag av fyra miljoner kronor att utgå av tillfälliga lånemedel, som förräntas och amorteras av inflytande royalty från LKAB:s gruvdrift i Norrbottens län. De i motionerna föreslagna åtgärderna avse i huvudsak följande:

1) För samtliga malmtrafikanter å malmbanan Svartön—Riksgränsen befrielse från eller restitution av de räntegarantitillägg, som belöpa å de malmkvantiteter, som nedfraktats till Luleå, i den mån desamma motsvara ökning av malmlagren där vid 1934, resp. 1935 års slut i förhållande till vid 1933 års slut befintliga malmlager därstädes;

2) medgivande i övrigt för de mindre gruvföretagen vid Tuolluvaara och Koskullskulle angående tillämpning av samma beräkningsgrunder och betalningsvillkor, som medgivits LKAB för under femårsperioden 1932—1936 utgående garantitillägg för å ovannämnda malmbana fraktad malm;

3) försök dels vid brytning av A-malm i Kiirunavaara eller Luossavaara med avskiljande av en fosforren malmkvalitet med högst 10 å 15 tusendels procent fosfor, dels ock vid anrikningsverket i MalMBERGET med framställning av fosforren järnmalmsslig ävensom ur avfallet samt ur malmmull av apatit-slig samt den utvunna malmens och sligens övertagande av staten för tillhandahållande i första hand åt svenska förädlingsverk;

4) anslag för stödjan­de av företag, åsyftande att nyttiggöra utvunnen apatit, ävensom i allmänhet en utvidgad, nuvarande import ersättande produktion av konstgödselmedel av inhemska råvaror, såsom, förutom av apatiten, de stora svavelkistillgångarna i norra Västerbotten, av luftens kväve med tillhjälp av våra stora vattenkraftstillgångar m. m.;

5) anordnande i mån av behov av särskilda upplagsplatser å Svartön enligt beräknade tre alternativ (kostnaderna resp. 230,000, 65,000 och 130,000 kr.);

6) återupptagande av arbete å sänkschakt, avloppstunnel och dammbyggnad vid Harsprånget samt eventuellt å en avloppstunnel vid Porjus å lägre nivå.

I en inom andra kammaren av herr *C. P. Ossbahr* väckt motion, nr 597, har hemställts, *dels* att, därest anslag beviljas till statliga beredskapsarbeten, detta helt skall avse försvarsändamål, *dels ock* att anslaget till statsbeställningar för nästkommande budgetår måtte, enligt vissa i motionen angivna grunder, bestämmas till minst 28 miljoner kronor för försvarsändamål.

I propositionen nr 202 till 1931 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att till Kungl. Maj:ts förfogande ställa ett reservationsanslag av lämplig storlek att enligt Kungl. Maj:ts beprövande användas till arbeten, som under alla förhållanden skulle förr eller senare utföras med anlitan­de av allmänna medel och genom statlig myndighets försorg och som vore av natur, att i normala fall riksdagen på framställning av Kungl. Maj:t därtill anvisade medel. Avsikten med dessa s. k. beredskapsarbeten var, att de offentliga arbetena skulle kunna i viss utsträckning anpassas efter konjunkturerna och därmed följande variationer i arbetslösheten. Man skulle på detta sätt skapa möjlighet till en viss elasticitet i statens verksamhet och genom att avvägandet av de skilda arbetena skedde centralt och enhetligt kunna utan uppskov träffa val mellan skilda arbeten och bestämma i fråga om tidpunkten för deras påbörjande.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle beredskapsarbetena till alla delar bliva helt likställda med andra allmänna arbeten; endast sättet för medlens anskaffande skulle angiva skillnaden. Några särskilda regler angående arbetslön, utväljande av arbetare o. s. v. skulle icke meddelas, utan vederbörande myndigheter skulle äga att helt efter eljest tillämpade metoder utföra arbetet. Beträffande frågan om urvalet av arbetsobjekt innebar förslaget, att såsom beredskapsarbeten allenast skulle utföras sådana arbeten, som plägade utföras av statens egna myndigheter eller på deras föranstaltande. Vidare borde Kungl. Maj:t icke av anslag till beredskapsarbeten anvisa medel till arbeten, som icke

kunde fullbordas, utan att riksdagen ett kommande budgetår anvisade ytterligare medel.

De av Kungl. Maj:t sålunda och i övrigt föreslagna grunderna för anslagets användande godkändes av riksdagen, som för ändamålet beviljade ett reservationsanslag av 3 miljoner kronor.

1932 års riksdag beviljade ett reservationsanslag av 3 miljoner kronor till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslösheten att av Kungl. Maj:t användas enligt oförändrade grunder.

1933 års riksdag uttalade, att statliga beredskapsarbeten i deras dittillsvarande utformning allttjämt borde i viss utsträckning anordnas som komplement till det av riksdagen beslutade programmet i övrigt för allmänna arbeten på öppna arbetsmarknaden. Till sådana statliga beredskapsarbeten beviljade riksdagen ett reservationsanslag av 3 miljoner kronor. Beträffande utväljandet av arbetsobjekt för beredskapsarbeten förklarade riksdagen, att jämsides med arbetslöshetssynpunkterna måste tagas i betraktande, att till utförande allenast ifrågakomme företag, varav den praktiska nyttan kunde komma att stå i rimligt förhållande till nedlagda kostnader.

Departementschefen har ansett lämpligt, att i programmet för de arbetslöshetsavhjälpande åtgärderna under nästkommande budgetår upptoges ett anslag till statliga beredskapsarbeten. Med hänsyn till arbetslöshetens stora utbredning och den stora omfattningen av behjärtansvärda anspråk, som hittills ej kunnat tillgodoses, förordade han, att anslaget nu bestämdes till 5 miljoner kronor.

Departementschefen fortsätter härefter:

Beträffande grunderna för anslagets användande förordar jag, att desamma bestämmas i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som av 1931—1933 års riksdagar godkänts för då beviljade anslag till samma ändamål. Allenast i ett avseende vill jag förorda, att en jämkning i direktiven vidtages. Det har nämligen vid skilda tillfällen uppstått fråga om tilldelande av anslag till föreningar, andra sammanslutningar eller stiftelser, vilka väl ej representera rent statliga ändamål men ändock företräda en så allmännyttig verksamhet, att de ur sådan synpunkt bort kunna komma i fråga till erhållande av medel ur förevarande anslag. Jag erinrar i detta sammanhang om att Kungl. Maj:t redan enligt nu gällande grunder ansett sig kunna tilldela Nordiska museet vissa belopp ur anslaget. Enligt min mening skulle det vara att anse som en lycklig utvidgning av området för de statliga beredskapsarbetena, om Kungl. Maj:t tillerkändes rätt att för utförande av visst arbete tilldela förening, sammanslutning eller stiftelse, som representerar ett allmännyttigt ändamål, medel ur anslaget. En förutsättning härför skulle likväl vara, att något privat vinstintresse ej är förenat därmed. Såsom jag senare kommer att närmare utveckla, förordar jag en liknande utvidgning med hänsyn till området för de kommunala beredskapsarbetena.

Utskottet. I likhet med departementschefen anser utskottet lämpligt att jämväl för nästkommande budgetår som ett led i åtgärderna mot arbetslösheten upptages ett anslag till statliga beredskapsarbeten. Erinras må att ifrågavarande anslag tillkommit efter upprepade framställningar av riksdagen, bland vilka

särskilt märkes en begäran av 1912 års riksdag om utredning rörande möjligheterna till en utvidgad statlig företagarverksamhet under tider med större arbetslöshet.

Det nu äskade anslagsbeloppet har utskottet emellertid ansett böra begränsas till 3 miljoner kronor eller alltså samma belopp, som av 1931, 1932 och 1933 års riksdagar beviljades.

Utskottet har ej velat motsätta sig att bidrag från detta anslag, liksom ock från de båda anslagen till kommunala beredskapsarbeten, må utgå jämväl till föreningar, andra sammanslutningar och stiftelser, dock endast i enstaka undantagsfall och då starka skäl föreligga för dylikt bidrags beviljande. Utskottet har då särskilt haft i åtanke sammanslutningar med sådan allmängagnande verksamhet, att de eljest skulle kunna komma i åtnjutande av statsunderstöd.

Vad angår de av herr Asplund m. fl. väckta motionerna I: 354 och II: 598 vill utskottet framhålla, att syftet med motionerna, nämligen att minska verkningarna av arbetslösheten vid de norrländska malmfälten, redan beaktats genom riksdagens bifall till två framlagda propositioner angående avtal med de båda malmbolagen samt angående anslag till gråbergsbrytning vid malmfälten. Utan att nu kunna taga ståndpunkt till de motionsvis framställda förslagen förutsätter utskottet, att deras lämplighet i övrigt som arbetslöshetslindrande åtgärder m. m. kan komma under vederbörligt övervägande genom Kungl. Maj:ts försorg.

Med anledning av motionen II: 597 av herr Ossbahr vill utskottet erinra, att riksdagen numera i anledning av utskottets utlåtande nr 128 till statsbeställningar för försvaret anvisat ett belopp av 10 miljoner kronor. Att riksdagen, såsom i motionen föreslagits, skulle avse anslaget till statliga beredskapsarbeten uteslutande för försvarsändamål och därvid bestämma anslagsbeloppet till minst 28 miljoner kronor kan utskottet icke tillstyrka.

Med bifall till vad utskottet i sitt utlåtande nr 18 föreslagit har riksdagen medgivit, att vattenfallsstyrelsen finge, utöver tidigare till upprensning av norra inloppet till Fårösund anvisade anslag, förskottsvis till nämnda arbetens slutförande disponera ett belopp av högst 140,000 kronor med skyldighet för styrelsen att hos Kungl. Maj:t anmäla nämnda förskott till ersättande från anslag, som riksdagen för ändamålet kunde komma att ställa till förfogande. Utskottet tillstyrker nu, att täckning för det belopp, som i anledning av berörda beslut må komma att användas, beredes av anslaget till statliga beredskapsarbeten.

I enlighet med utskottets i utlåtande nr 75 gjorda hemställan har riksdagen fattat beslut om ytterligare kompensation till Vaxholms stad i anledning av 1925 års försvarsbeslut. Såsom kompensationsobjekt skulle ifrågakomma bland annat anläggandet på statens bekostnad av en för motor- och segelbåtar avsedd hamn vid Askudden i Vaxholm, för vilken kostnaden beräknats icke överstiga 190,000 kronor. Ifrågavarande hamnanläggning skulle utföras såsom statligt beredskapsarbete under väg- och vattenbyggnadsstyrelsens led-

ning. Jämväl i fråga om detta företag tillstyrker utskottet, att — efter närmare prövning av Kungl. Maj:t — kostnaderna för detsamma bestridas av anslaget till statliga beredskapsarbeten.

Under återopande av det anförda får utskottet hemställa,

I. att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag, må

a) för budgetåret 1934/1935 till *statliga beredskapsarbeten* anvisa ett reservationsanslag av 3,000,000 kronor;

b) godkänna de av departementschefen förordade ändringarna i grunderna för användningen av ifrågavarande anslag;

II. att herr Ossbahrs motion (II:597) ej må till någon riksdagens åtgärd föranleda; samt

III. att herr Asplunds m. fl. samt herrar Hages och Lövgrens motioner (I: 354 och II: 598) må anses besvarade med vad utskottet ovan anført.

2:o) **Kommunala beredskapsarbeten.** Kungl. Maj:t har i propositionen nr 234 (sid. 43—47) föreslagit riksdagen, såvitt nu är i fråga, *dels* för budgetåret 1934/1935 bland utgifter för kapitalökning under rubrik »Fonden för förslag till statsverket» anvisa reservationsanslag, att utgå av lånemedel, av

1) till bidrag till kommunala beredskapsarbeten, 5,000,000 kronor;

2) till lån till kommunala beredskapsarbeten, 5,000,000 kronor;

dels ock godkänna de av departementschefen förordade ändringarna i grunderna för användningen av ifrågavarande anslag.

Till kommunala beredskapsarbeten anvisade 1933 års riksdag för budgetåret 1933/1934 ett reservationsanslag av 8.5 miljoner kronor att användas till såväl lån som bidrag.

Särskilda utskottet anförde i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 17 beträffande ifrågavarande arbeten följande:

Anledningen till att utskottet förordar införande av denna form av arbeten till motverkande av arbetslösheten är närmast den, att ett ej oväsentligt antal kommunala arbetsföretag torde finnas, vilkas utförande visserligen är ur kommunal synpunkt önskvärdt och för arbetslöshetens bekämpande angeläget, men som få anstå i avvidan på bättre konjunkturer, enär behovet att tillgodose de med arbetena åsyftade ändamålen icke är trängande samt arbetena icke lämpa sig som reserverbeten. I vissa sådana fall är den nu föreslagna formen för arbeten avsedd att komma till användning.

Iakttagas bör, att ifrågavarande arbeten skola avse ett rent kommunalt ändamål. Förutom att arbetena icke böra kunna ifrågakomma som statskommunala reserverbeten, bör i regel gälla, att de icke heller eljest kunna komma till utförande med statligt understöd. Arbetena böra givetvis utföras å öppna marknaden.

Kommunerna skola äga att hos Kungl. Maj:t ansöka om erhållande av medel för ifrågavarande ändamål, därvid förslag till arbetsobjekt skall lämnas. Vid avvägningen av förslagen bör Kungl. Maj:t taga hänsyn till såväl angelägenheten och nyttan för kommunerna att få arbetena utförda som ock

arbetenas betydelse för motverkande av arbetslösheten. Ur sistnämnda synpunkt torde arbetslöshetskommissionen böra höras över förslagen, varvid dock bör tillses, att onödigt tidsutdräkt undvikas.

Beträffande frågan om den form, i vilken statens stöd för utförande av nu ifrågakvarande arbeten bör lämnas, får utskottet föreslå, att såväl lån som i särskilt trängande fall bidrag utan återbetalningsskyldighet må kunna förekomma. Vid avgörandet av frågan, huruvida stödet bör lämnas i den ena eller andra av nämnda former eller eventuellt i bådadera, bör hänsyn tagas till skattebördan inom kommunen, dennas tillgångar och skulder, kommunens utgifter i allmänhet för arbetslöshetens bekämpande och dylikt. Givetvis bör härvid jämväl beaktas omfattningen i och för sig av arbetslösheten inom kommunen. I enlighet med de synpunkter, som nu anförts, bör även avgöras frågan om storleken av det lån eller bidrag, som må utgå.

Beträffande de villkor, som böra föreskrivas vid utlämnandet av lånen, får utskottet föreslå, att Kungl. Maj:t må äga bevilja räntefrihet under högst 5 år. För tid därefter bör å utestående lånebelopp erläggas skälig ränta. Amorteringstidens längd torde få bestämmas av Kungl. Maj:t allteftersom med hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall prövas skäligt och lämpligt. Någon säkerhet för lånen synes med hänsyn till förhållandena icke böra avfordras kommunerna.

Närmare bestämmelser angående utlämnandet av ifrågakvarande lån och bidrag torde böra utfärdas av Kungl. Maj:t.

Departementschefen har såsom ett allmänt omdöme om de kommunala beredskapsarbetena anført, att desamma syntes väl hava försvarat sin plats i arbetslöshetsprogrammet. I anslutning till vad departementschefen tidigare i den allmänna motiveringen anført har han förklarat sig anse, att statsmakterna under den utsträckta depressionen borde fortsättningsvis genom bidrag eller lån i förevarande form uppmuntra kommunerna att igångsätta arbeten av olika slag. Departementschefen har förordat, att sammanlagt 10 miljoner kronor anvisades till ifrågakvarande ändamål. Av budgetära skäl borde beloppet fördelas å två anslag, vardera om 5 miljoner kronor, av vilka det ena skulle avses för bidrag utan återbetalningsskyldighet, att bestridas av lånemedel med kort amorteringstid, och det andra skulle avses för lån till arbeten av ifrågakvarande slag, att bestridas av vanliga lånemedel.

Beträffande grunderna för användande av anslagen har departementschefen förordat vissa jämkningar i de grunder, som godkändes av 1933 års riksdag, och i sådant avseende yttrat följande:

Det av riksdagen föreskrivna villkoret, att bidrag utan återbetalningsskyldighet endast skulle få lämnas i särskilt trängande fall, har visat sig medföra betydande olägenheter i tillämpningen. På grund av sagda villkor bortfaller nämligen praktiskt taget möjligheten att understödja större arbetsföretag i sådana kommuner, som enligt den antagna principen för gränsdragningen mellan lån och bidrag endast skulle kunna erhålla lån. Till belysande av det anförda må nämnas, att 11 såsom kommunala beredskapsarbeten föreslagna arbetsföretag kostnadsberäknats till sammanlagt 13,830,000 kronor. Skulle till dessa arbeten utlämnas lån, komme hela det av riksdagen anvisade anslaget att omedelbart konsumeras och ej få den spridning ut över hela landet, som måste anses vara avsedd. Om däremot som bidrag utan återbetalningsskyldighet finge utlämnas vad som kan beräknas motsvara räntefrihet under viss kortare tid, exempelvis 5 år, å lån till hela kostnaden, skulle på ett

effektivt sätt kommunerna kunna uppmuntras att igångsätta stora arbeten. Att man nödgades lämna sådana arbeten åsido skulle ofta medföra, att de med hänsyn till arbetslöshetens bekämpande mest värdefulla företagen ej skulle komma till stånd. Med 20 procent bidrag av statsmedel erhålles ju en fem gånger större arbetslöshetslindrande effekt av anslaget, än om lån lämnats till hela beloppet. Som jag nyss anfört har Kungl. Maj:t redan enligt nu gällande direktiv i ett fåtal fall ansett sig kunna evalvera lån med räntefrihet under 5 år till bidrag om 20 procent av det belopp, som eljest skulle hava erhållits såsom lån. Enligt min mening skulle det vara lämpligt, att detta kunde mera regelmässigt tillämpas i sådana fall, där efter Kungl. Maj:ts beprövande detta finnes vara den bästa formen för statligt stöd. Ur statsfinansiell synpunkt måste det med de tillämpade räntevillkoren anses vara utan egentlig betydelse, vilkendera vägen man använder.

Den förändring i fråga om användningsområdet, som jag förordat beträffande de statliga beredskapsarbetena, lärer jämväl böra genomföras med hänsyn till de kommunala beredskapsarbetena. Det har vid flera tillfällen visat sig önskvärt att kunna underlätta utförandet av skilda arbetsföretag för föreningar eller sammanslutningar av kommunal karaktär. Som exempel må nämnas en stiftelse för arbetsstugor. Trots det behjärtansvärda ändamålet kan enligt gällande direktiv något understöd icke utgå till uppförande av nya byggnader för verksamhetens utvidgande. Jag förordar därför, att grunderna för anslaget till kommunala beredskapsarbeten ändras på så sätt, att lån eller bidrag må kunna lämnas till föreningar, sammanslutningar eller stiftelser av kommunal karaktär, såvida något vinstintresse ej är förenat därmed. Den modifikation i bidragsvillkoren, som kan erfordras för här avsedda fall, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att vidtaga.

Utskottet. Även till kommunala beredskapsarbeten anser utskottet fortsatta medel böra beviljas och utskottet vill tillstyrka att för detta ändamål anvisas anslag av dels 3 miljoner kronor till *bidrag* för dylika arbeten utan återbetalningsskyldighet, dels 4 miljoner kronor för *lån* till arbeten av ifrågavarande slag.

Vid fördelningen av dessa anslag bör alltjämt hänsyn tagas till såväl angelägenheten och nyttan för kommunerna att få arbetena utförda som ock företagens betydelse ur sysselsättnings- och arbetslöshetssynpunkt.

Vad departementschefen i övrigt anfört med avseende å villkoren för dessa anslag föranleder ingen erinran från utskottets sida.

Utskottet får alltså hemställa,

att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag, må

a) för budgetåret 1934/1935 anvisa

1) till *bidrag till kommunala beredskapsarbeten* ett reservationsanslag av 3,000,000 kronor;

2) till *lån till kommunala beredskapsarbeten* ett reservationsanslag av 4,000,000 kronor;

b) godkänna de av departementschefen förordade ändringarna i grunderna för användningen av ifrågavarande anslag.

3:o) **Främjande av bostadsbyggande.** Kungl. Maj:t har i propositionen nr 234 (sid. 47—60) föreslagit riksdagen, *dels* att för budgetåret 1934/1935 bland utgifter för kapitalökning under rubrik »Fonden för förslag till statsverket» till främjande av bostadsbyggande anvisa ett reservationsanslag av 10,000,000 kronor, att utgå av lånemedel, *dels ock* att godkänna de av departementschefen förordade ändringarna i grunderna för användningen av ifrågavarande anslag.

I motionen II: 619 av herrar J. H. Brädefors och H. Hagberg i Luleå har, bland annat, föreslagits, att anslaget till främjande av bostadsbyggande höjes till 30,000,000 kronor.

Till främjande av bostadsbyggande anvisade 1933 års riksdag av lånemedel ett reservationsanslag av 15 miljoner kronor att utgå, i överensstämmelse med vad särskilda utskottet i sitt utlåtande nr 17 förordat, *dels* för lån till bostadsbyggnadsföretag i städer och stadsliknande samhällen, *dels ock* för lån och bidrag till sådana företag på landsbygden. För förstnämnda ändamål avsågs av anslaget i första hand ett belopp av 5 miljoner kronor och för sistnämnda återstoden eller alltså 10 miljoner kronor. Därest emellertid för ettdera ändamålet avsett belopp skulle visa sig icke behöva eller kunna för det samma helt tagas i anspråk, borde hinder ej möta mot att använda överskottet för den andra verksamheten.

Beträffande låneverksamheten till främjande av bostadsbyggande i städer och stadsliknande samhällen har Kungl. Maj:t genom kungörelse den 16 september 1933 (nr 558) meddelat närmare föreskrifter. I huvudsak innebära dessa följande.

Statslån utgår för främjande av uppförandet i städer och stadsliknande samhällen av byggnader, huvudsakligen avsedda för bostäder. Lån må dock utgå endast å ort, där sådan byggnadsverksamhet icke utan dylikt statligt stöd kan beräknas inom den närmare tiden komma till stånd i den omfattning, som befinnes lämplig med hänsyn till bostadsförhållandena å orten och önskvärd med hänsyn till läget på arbetsmarknaden. Låneverksamhet må vidare förekomma allenast i kommun, som åtagit sig att utan kostnad för statsverket eller låntagare förmedla lån av ifrågavarande art.

Lån får icke beviljas för byggnadsföretag, vilket jämväl utan statligt stöd kan väntas komma till stånd under den närmare tiden, och ej heller för byggnadsföretag i vederbörande kommuns egen regi. Som förutsättningar för att lån skola få utgå gäller härjämte bland annat, att vederbörande byggnadsföretag utförts inom viss tid samt att den på öppna marknaden erhållna, i fastigheten bättre belägna krediten är på betryggande sätt ordnad (ej leverantörskredit och liknande).

I avseende å lånebeloppen är stadgat, att lån ej må överstiga en femtedel av nyssnämnda kredit med bättre förmånsrätt i fastigheten. Ej heller får statslånet uppgå till högre belopp än som svarar mot 15 procent av ett på visst sätt fastställt fastighetsvärde eller överstiga 15 procent av fastighetens taxeringsvärde efter byggnadsföretagets fullbordande.

För lån skall ställas säkerhet, vilken skall bestå av inteckning i vederbörande fastighet, liggande inom 90 procent av fastighetsvärdet. Inteckningen skall jämväl vara belägen inom 90 procent av fastighetens taxeringsvärde efter byggnadsföretagets fullbordande ävensom inom summan av brand-

försäkrings- och tomtvärdena. Såsom ytterligare säkerhet för lånet skola även pantförskrivnas hos annan långgivare belånade inteckningar med bättre förmånsrätt i fastigheten än den för statslånet ställda säkerheten eller deras värde, i den mån dessa inteckningar, eller värdet av dem, icke behöva tagas i anspråk för gäldande av den fordran, för vilken inteckningarna i första hand blivit pantförskrivna eller som på grund av omsättning trätt i dess ställe.

Intill viss, av Kungl. Maj:t fastställd, för alla låntagare gemensam dag skola lånen löpa utan amortering och med 5 procent årlig ränta. Därefter skola de utgöra amorteringslån. Annuiteten å amorteringslån skall utgöra $7\frac{1}{4}$ procent av det ursprungliga lånebeloppet. Av annuiteten skola, å oguldna lånebeloppet räknat, $4\frac{1}{4}$ procent utgöra ränta och en procent avsättning till en riskfond, avsedd att användas till täckande av förluster å verksamheten. Återstoden skall utgöra amortering.

Lånen kunna i vissa fall utbetalas redan under byggnadstiden. Härför fordras emellertid, att långivningen under denna tid bedrivs på kommunalt betalningsansvar.

Ett för handhavandet å statens vägnar av verksamhetens administration inrättat provisoriskt organ — statens byggnadslånebyrå — har att bevilja ifrågavarande lån.

Enligt vad utskottet inhämtat hade den 20 mars 1934 till byggnadslånebyrån inkommit 293 låneansökningar om sammanlagt 8,444,000 kronor från 31 städer, 5 köpingar och 7 municipalsamhällen. Den 1 juni hade av det till förfogande stående beloppet, 5,000,000 kronor, disponerats omkring 4,800,000 kronor.

I fråga om lån och bidrag till bostadsbyggnadsföretag på landsbygden har Kungl. Maj:t meddelat närmare föreskrifter i kungörelserna den 30 juni 1933 (nr 473) angående förbättringsbidrag och nybyggnadslån till främjande av byggnadsverksamhet på landet samt den 16 september 1933 (nr 545) om utsträckt tillämpning av förstnämnda kungörelse. I huvudsak innebära dessa föreskrifter följande.

Förbättringsbidrag och nybyggnadslån kunna beviljas för bostadsbyggnadsföretag på landet, med undantag av sådant samhälle som i 34 § hälsovårdsstadgan sägs, så ock inom sådan del av stad, där hälsovårdsföreskrifterna i 2 kap. hälsovårdsstadgan tillämpas.

Förbättringsbidrag få lämnas för ur hälsosynpunkt påkallade reparationer och andra förbättringsarbeten å bostadslägenheter samt för uppförande av nya bostadslägenheter i stället för förut befintliga, bristfälliga sådana, så framt de ifrågavarande bostadslägenheterna, så vitt för närvarande kan bedömas, äro behöfliga för framtiden samt sökandena — för att inom den närmaste tiden kunna genomföra vederbörande byggnadsföretag — äro i behov av ekonomiskt bistånd och förbinda sig att enligt fastställd byggnadsplan och inom föreskriven tid, i regel före utgången av år 1934, utföra byggnadsföretagen. Som ytterligare villkor är föreskrivet, att bostadslägenheterna efter byggnadsföretagens genomförande skola uppfylla hälsovårdsstadgans krav. Bidragsbeloppet skall motsvara viss del av de för vederbörande byggnadsföretag uppskattade kostnaderna. Denna del skall i varje särskilt fall bestämmas med skälig hänsyn tagen till sökandens förmåga att själv bidra med penningar, material, transporter och eget arbete samt till den rätt han må äga att för byggnadsföretaget av annan undfå ersättning. I regel skall

bidraget understiga 50 procent av nyssnämnda kostnader. En högsta gräns är dragen vid ett belopp av 1,000 kronor för bostadslägenhet.

Nybyggnadslånen löpa med 4 procent ränta, fordra godtagbar säkerhet samt amorteras under en tid av 20 år. De få lämnas för samma slags byggnadsföretag som förbättringsbidrag, dock icke för smärre reparationer och förbättringsarbeten, och under samma förutsättningar med det undantaget, att nybyggnadslån kan beviljas även person, som icke är i behov av ekonomiskt bistånd för att byggnadsföretaget skall komma till stånd. Lånen få ej överstiga 70 eller tillika med förbättringsbidrag 80 procent av byggnadskostnaderna. En högsta gräns är beträffande nybyggnadslån dragen vid ett belopp av 3,000 kronor för bostadslägenhet. Skall för samma byggnadsföretag utgå såväl nybyggnadslån som förbättringsbidrag får dock nybyggnadslånet högst uppgå till 2,000 kronor för varje särskild bostadslägenhet.

Rätt att tilldelas förbättringsbidrag eller nybyggnadslån tillkommer den, som äger eller är underhållsskyldig för de bostadslägenheter, å vilka reparation eller annat förbättringsarbete skall utföras eller som skola ersättas genom nybyggnad.

Verksamheten handhaves av *dels* hälsovårdsnämnderna i de olika kommunerna, *dels* hushållningssällskapens egnahemsnämnder, *dels* ock statens egnahemsstyrelse.

Enligt i statsrådsprotokollet återgivna uppgifter hade före den i vederbörande kungörelse föreskrivna ansökningstidens utgång ansökningar om bidrag och lån gjorts till ett sammanlagt belopp av över 40,300,000 kronor. Hälsovårdsnämnderna i de särskilda kommunerna hava tillstyrkt bidrag och lån till ett belopp av nära 32,400,000 kronor. Hushållningssällskapens egnahemsnämnder slutligen hava efter förberedande granskning av ansökningarna beräknat behovet av statsmedel för ansökningar, som borde tillgodoses, till belopp av i runt tal 25,700,000 kronor, varav omkring 6,000,000 kronor eller alltså ungefär 23 procent skulle utgå såsom nybyggnadslån.

I statsrådsprotokollet redogöres vidare för en av egnahemsstyrelsen företagen utredning rörande antalet bostäder — utöver dem för vilka hälsovårdsnämnderna redan hos egnahemsnämnderna tillstyrkt förbättringsbidrag eller nybyggnadslån — vilka hälsovårdsnämnderna ansåge behöva upprustas med tillhjälp av allmänna medel. Hälsovårdsnämnderna hava uppgivit 31,012 dylika lägenheter, därav 3,426 lönebostäder.

Det av Kungl. Maj:t för nästa budgetår äskade anslaget till främjande av bostadsbyggande skulle huvudsakligen tagas i anspråk för det fortsatta bedrivandet av landsbygdsvärksamheten, därvid 1.5 miljon kronor företrädesvis borde användas till lönebostäder och högst 500,000 kronor enligt Kungl. Maj:ts bestämmande borde få utgå inom municipalsamhällen. Emellertid skulle Kungl. Maj:t äga rätt att, där så prövades lämpligt och för ändamålet närmast avsedda medel ej försloge, disponera viss del av anslaget till lämnande av tertiärkredit i städer och stadsliknande samhällen i enlighet med hittills tillämpade grunder; dock finge härför icke tagas i anspråk sammanlagt mer än en miljon kronor.

Till en början får utskottet erinra, att riksdagen å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1933/1934 till främjande av bostadsbyggande anvisat *Utskottet.*

ett reservationsanslag av 8,000,000 kronor, avsett för bostadsförbättringsverksamheten på landsbygden. För nämnda verksamhet hava alltså hittills ställts till förfogande sammanlagt 18,000,000 kronor. För lån till bostadsbyggnadsföretag i städer och stadsliknande samhällen hava anvisats 5,000,000 kronor.

Utskottet har funnit sig böra tillstyrka, att jämväl för nästa budgetår anslag anvisas till främjande av bostadsbyggande. Utskottet har emellertid ansett anslagsbeloppet böra begränsas till 8,000,000 kronor och avstyrker alltså motionen II: 619 i här förevarande del. Anslaget bör, såsom av Kungl. Maj:t föreslagits, huvudsakligen tagas i anspråk för fortsatt bedrivande av landsbygdsvksamheten. Dock bör Kungl. Maj:t äga att, där så prövas lämpligt, disponera viss del av anslaget till lämnande av tertiärkredit i städer och stadsliknande samhällen. Med hänsyn till den av utskottet förordade begränsningen av anslagsbeloppet i dess helhet i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag bör denna del bestämmas till högst 800,000 kronor. I avseende å sistberörda låneverksamhet böra hittills tillämpade grunder i huvudsak lända till efter rättelse. Utskottet har emellertid ansett sig böra föreslå den ändringen, att såsom säkerhet för statslån må kunna godtagas jämväl in-teckning i tomträtt, som upplåtits på betryggande villkor. Hinder bör i förekommande fall ej möta att godtaga dylik säkerhet även för lån beviljade av det för innevarande budgetår anvisade anslaget.

I sin skrivelse till Kungl. Maj:t den 23 maj 1934, nr 263, vari riksdagen bland annat anmälde anvisandet av förstärkningsanslag för löpande budgetår till bostadsförbättringsverksamheten på landsbygden, framhöll riksdagen, att det vore synnerligen angeläget ej mindre att genom ifrågavarande statshjälp i första hand sådana bostäder förbättrades, där förbättringsbehovet vore som störst, än även att de förbättringsarbeten, som utfördes, ur hygieniska och ekonomiska synpunkter vore ändamålsenliga. En maktpåliggande uppgift påvilade med hänsyn härtill egnahemsnämnderna, vilka också nedlagt ett betydande arbete vid de utredningar i anledning av inkomna ansökningar, som nämnderna enligt gällande bestämmelser hade att företaga. Svårigheterna att erhålla en likformig behandling av ifrågavarande ärenden syntes emellertid icke hava kunnat övervinnas. På grund härav framhöll riksdagen nödvändigheten av, att egnahemsnämnderna — med biträde, där så krävdes, av sakkunniga personer — före det slutliga beslut meddelades, i erforderlig mån till förnyad prövning upptog sådana ansökningar, som ansåges vara av beskaffenhet att kunna bifallas.

Motsvarande spørsmål har berörts i föreliggande proposition. Under framhållande av att den hittills bedrivna verksamheten med förbättringsbidrag och nybyggnadslån företedde betydande differenser för de olika länens och kommunernas vidkommande har, såsom framgår av statsrådsprotokollet, bostadsutredningen för landsbygden ifrågasatt, om icke i vissa fall särskilda åtgärder borde vidtagas för att söka på upplysningens och handledningens väg åstadkomma mera enhetlighet i verksamhetens bedrivande på skilda orter. Departementschefen har framhållit, att de åtgärder, som i sådant syfte kunde

finnas böra vidtagas, syntes böra ankomma på egnahemsstyrelsen. Utskottet understryker betydelsen av att dylika åtgärder vidtagas.

I sin nyssnämnda skrivelse uttalade riksdagen vidare, att landsbygdens befolkningsgrupper borde på ett sins emellan så långt möjligt rättvist sätt tillgodonjuta ifrågavarande statshjälp. Såsom framgår av statsrådsprotokollet hava ansökningar om bidrag och lån för förbättring av lönebostäder endast gjorts i relativt ringa omfattning. Av 33,435 lägenheter, vilka egnahemsnämnderna vid preliminär granskning av ansökningarna ansett böra ifrågakomma till erhållande av bidrag och lån, utgöra ej fler än 837 eller alltså endast omkring 2.5 procent lönebostäder. Genom att, på sätt i statsrådsprotokollet blivit ifrågasatt, föreskriva, att visst belopp företrädesvis bör användas till lönebostäder, framhäves angelägenheten av att lönebostädernas brister bli va avhjälpna, varjämte den omedelbara konkurrensen om tillgängliga medel mellan sökande av bidrag och lån till lönebostäder, å ena, samt övriga sökande, å andra sidan, i viss mån häves. På grund av vad sålunda anförts har utskottet funnit sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag i denna del.

Utskottet har jämväl anslutit sig till förslaget, att högst 500,000 kronor av anslaget skulle, enligt Kungl. Maj:ts bestämmande, få utgå inom municipalsamhällen. Jämlikt hittills gällande bestämmelser kunna förbättringsbidrag och nybyggnadslån icke beviljas för bostadsbyggnadsföretag inom sådant samhälle. Emellertid torde fall förekomma, där övervägande skäl tala för att municipalsamhälle i förevarande hänseende jämställas med den egentliga landsbygden. Såsom i statsrådsprotokollet blivit förutsatt, bör det ankomma på Kungl. Maj:t att efter prövning i varje särskilt fall bestämma, huruvida förbättringsbidrag och nybyggnadslån må utgå inom municipalsamhälle.

I statsrådsprotokollet har vidare berörts frågan, om särskilda åtgärder borde vidtagas för att bereda de i ekonomiskt hänseende sämst ställda ökade möjligheter att med tillhjälp av förbättringsbidrag upprusta sina bostäder. Bostadsutredningen för landsbygden har i sådant hänseende ifrågasatt, att man skulle söka intressera vederbörande kommuner för att genom kommunala bidrag öka möjligheterna för lägenhetsägare o. d., som saknade all förmåga att bidraga med eget arbete eller penningar, att erhålla förbättringsbidrag. Detta av departementschefen tillstyrkta förslag har icke givit utskottet anledning till erinran.

Såsom i statsrådsprotokollet föreslagits bör tidpunkten, då byggnadsföretagen skola vara fullbordade, bestämmas till utgången av år 1935.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag och med avslag å motionen II: 619, i vad densamma avser ifrågavarande anslag, till *främjande av bostadsbyggnade* för budgetåret 1934/1935 anvisa ett reservationsanslag av 8,000,000 kronor, att utgå enligt av utskottet här ovan förordade grunder.

4:o) **Lån och subventioner till främjande av enskild företagsamhet.** Kungl. Maj:t har (prop. 234, sid 60—65) föreslagit riksdagen att

I. för budgetåret 1934/1935 bland utgifter för kapitalökning under rubrik »Fonden för förslag till statsverket» anvisa, bland annat, till lån till främjande av enskild företagsamhet ett reservationsanslag, att utgå av lånemedel, av 5,000,000 kronor.

II. godkänna de av departementschefen i statsrådsprotokollet förordade ändringarna i grunderna för användningen av ifrågavarande anslag ävensom av det för innevarande budgetår anvisade reservationsanslaget till subventioner till främjande av enskild företagsamhet.

Av det i propositionen nr 211 till 1933 års riksdag äskade anslaget om 75 miljoner kronor avsågs preliminärt ett belopp av 10 miljoner kronor till främjande av företagsamhet och industriell verksamhet. Beträffande de huvudregler, som ansågos böra gälla för ifrågavarande medels användning, anförde departementschefen sammanfattningsvis i propositionen följande:

»1. Vid *lån till främjande av enskild företagsamhet* skall

- a) utgå ränta efter Kungl. Maj:ts beslut,
- b) amortering ske enligt beslut av Kungl. Maj:t,
- c) ställas säkerhet, som kan av Kungl. Maj:t godtagas.

2. Vid *subventioner till främjande av enskild företagsamhet och uppmuntran av industriell verksamhet* skola följande synpunkter vara vägledande:

- a) Genom subvention åt visst företag bör minskning av produktionen icke få framkallas vid annat företag med därav följande arbetslöshet.
- b) Vid subvention bör tillses, att densamma per dagsverke, som beräknas därigenom kunna åstadkommas, understiger eller högst svarar mot statsbidraget till kontant understöd för motsvarande antal hjälpta dagar.
- c) Subvention bör vara av tillfällig natur och skapa möjligheter att trygga vederbörande företags framtida existens.
- d) Subvention bör skapa lättnader för den eller de kommuner, som äro ekonomiskt beroende av det subventionerade företags existens.»

Särskilda utskottet förordade i sitt utlåtande nr 17, att särskilda anslag skulle upptagas för lån och för subventioner. Låneanslaget föreslog utskottet till 10 miljoner kronor. Beträffande subventioner tillstyrkte utskottet ett belopp av 3.5 miljoner kronor för ändamålet. Anslagen borde givas reservationsanslags karaktär.

I motiveringen för anslagen förklarade utskottet, att utskottet icke funnit anledning till erinran mot de villkor för lån eller subventioner, som Kungl. Maj:t förutsatt skola gälla. Utskottet betonade emellertid angelägenheten därav, att endast sådana företag komme i åtnjutande av stöd, vilka på grund av konjunkturerna tvingats eller, såvitt kunde bedömas, inom en icke avlägsen framtid bleve tvungna, därest hjälp i någon form icke erhöles, att nedlägga sin verksamhet. En ytterligare förutsättning för statligt stöd borde vara, att företagen icke på annan väg kunde erhålla hjälp till sin verksamhet. Före-

tagen borde hava en verklig betydelse ur arbetslöshetssynpunkt. Slutligen framhöll utskottet vikten därav, att den hjälp, som lämnades ett företag, icke bleve ägnad att medföra arbetslöshet eller eljest menliga verkningar för annat företag.

Vad utskottet sålunda förordat lämnades av riksdagen utan erinran.

Rörande användningen av de utav riksdagen anvisade anslagen till lån och subventioner till främjande av enskild företagsamhet har departementschefen lämnat följande redogörelse.

»Intill februari månads utgång 1934 förelågo 592 framställningar om lån eller subventioner. 105 ansökningar berörande 5,111 arbetare och avseende lån å 8,351,000 kronor samt subventioner med 671,500 kronor hava under löpande budgetår till och med den 23 februari 1934 i så måtto bifallits, att lån beviljats till ett belopp av 6,089,400 kronor och subventioner till ett belopp av 121,500 kronor. 146 ansökningar hava avslagits berörande 3,338 arbetare och avseende lån å 4,300,950 kronor och subventioner med 1,129,800 kronor. I ett flertal fall hava emellertid i dessa ansökningar uppgifter om arbetarantal icke lämnats.

14 avgjorda ansökningar hava avsett ändrade villkor för beviljade lån. 27 ansökningar hava för slutlig handläggning överlämnats till kommerskollegium eller annan myndighet. 80 ansökningar hava av sökandena återtagits, icke fullföljts eller av andra anledningar lagts ad acta.»

För egen del har departementschefen anfört huvudsakligen följande:

»Av den lämnade redogörelsen framgår, att subventioner till främjande av enskild företagsamhet ansetts böra ifrågakomma endast i så pass obetydlig omfattning, att det redan beviljade anslaget härtill torde kunna anses vara tillfyllest jämväl under nästa budgetår. Såsom jag redan i statsverkspropositionen anfört, ifrågasätter jag alltså icke något nytt anslag för detta ändamål. Jag utgår i stället från att hinder icke bör möta mot att, om så finnes lämpligt och låneanslagets tillgångar äro uttömnda, jämväl från detta anslag lämna bidragen i form av lån.

Däremot torde för nästkommande budgetår ett anslag böra upptagas till lån till främjande av enskild företagsamhet. Beträffande storleken av detta anslag, vilket liksom hittills torde böra hava karaktären av reservationsanslag, har jag ej funnit anledning att frångå den i statsverkspropositionen gjorda uppskattningen. Jag förordar sålunda, att anslaget bestämmes till 5 miljoner kronor.

Den genom förevarande båda anslag erhållna arbetseffekten har visat sig vara synnerligen stor. Man torde vara berättigad utgå ifrån att här genom en statshjälp av mycket måttlig omfattning till vederbörande företag ett betydande antal arbetare bevarats från arbetslöshet ej blott tillfälligt utan även för framtiden. Vidare må anföras, att ännu under innevarande budgetår visst belopp av anslaget till bekämpande av arbetslösheten i enlighet med riksdagens uttalanden stått till Kungl. Maj:ts förfogande för åtgärder i syfte att främja enskild företagsamhet. Då nu ett fortsatt bemyndigande i sådant

hänseende icke ifrågasättes, synes det så mycket angelägnare, att i förevarande form medel i tillräcklig omfattning ställas till Kungl. Maj:ts förfogande.

Användningen av anslagen har enligt de av riksdagen fastställda grunderna begränsats till att avse lån eller bidrag till redan befintliga företag till uppehållande av deras förutvarande omfattning. Däremot uteslutes enligt direktiven möjligheten att giva understöd till eventuella utvidgningar samt till igångsättande av nya företag, även då det gäller påbörjande av ett helt nytt slags verksamhet. Den arbetseffekt, som erhålles genom anslagen, skulle säkerligen ytterligare ökas, om möjlighet öppnades för Kungl. Maj:t att understödja utvidgningar eller startande av företag. I ett par fall har det visat sig, att man, därest sådan möjlighet funnits, skulle hava kunnat verksamt stärka den svenska industriens ställning på hemmamarknaden eller medverka till skapandet av en ny industri med utsikt att konkurrera på världsmarknaden.

Givet är, att lån eller subvention till utvidgning eller igångsättande av företag endast bör lämnas, därest företaget ej kan befaras konkurrera ut eller medföra menliga verkningar för äldre företag. Kungl. Maj:t torde härutinnan komma att förfara med stor försiktighet. Liksom hittills bör i främsta rummet understöd lämnas åt företag, som eljest komme att nedläggas eller avsevärt inskränka driften.

Jag förordar sålunda, att grunderna för förevarande anslag jämkas i av mig nu anfört avseende.»

Utskottet. Utskottet tillstyrker, att jämväl för nästkommande budgetår anslag anvisas för att möjliggöra lån till främjande av enskild företagsamhet. En förutsättning härför är emellertid, att de av särskilda utskottet vid 1933 års riksdag angivna direktiven för användning av det för innevarande budgetår anvisade anslaget noga följas. Den sorgfälliga prövning av olika på varje fråga inverkan omständigheter, som 1933 års riksdag förutsatte, är ofrånkomlig, om påtagliga olägenheter skola kunna undvikas. I detta sammanhang anser sig utskottet böra framhålla önskvärdheten av att här förevarande gren av den statliga hjälpverksamheten snart må kunna avvecklas.

Departementschefen har i statsrådsprotokollet framhållit, att den arbeteffekt, som erhålles genom här förevarande anslag, säkerligen skulle ytterligare ökas, om möjlighet öppnades för Kungl. Maj:t att understödja utvidgningar eller startande av företag. Den sålunda föreslagna jämkningen av gällande direktiv anser sig utskottet böra tillstyrka. Givetvis är, såsom jämväl i statsrådsprotokollet antytts, stor försiktighet av nöden vid utdelande av dylika lån. Det belopp, som må tagas i anspråk för låneunderstöd av nu angiven art, torde emellertid, icke minst med hänsyn till vad nyss anförts, böra begränsas till högst 500,000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebär, att anslaget till låneunderstöd för nästkommande budgetår skulle upptagas med ett belopp av 5,000,000 kronor eller hälften av vad som för innevarande budgetår stått till förfogande. Utskottet har emellertid ansett sig böra förorda en nedsättning av anslaget till 3,000,000 kronor. Av detta belopp skulle, såsom nyss anförts, högst 500,000 kronor

få tagas i anspråk för lån för understödjande av utvidgning eller startande av företag.

Utskottet biträder förslaget, att reservationer å det för budgetåret 1933/1934 anvisade reservationsanslaget till subventioner till främjande av enskild företagsamhet under i statsrådsprotokollet angiven förutsättning må tagas i anspråk för låneunderstöd, varigenom en förstärkning av de för sistnämnda ändamål till buds stående medlen synes kunna erhållas.

I anslutning till vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag, till *lån till främjande av enskild företagsamhet* för budgetåret 1934/1935 anvisa ett reservationsanslag av 3,000,000 kronor;

b) godkänna de av departementschefen i statsrådsprotokollet förordade ändringarna i grunderna för användningen av ifrågavarande anslag ävensom av det för innevarande budgetår anvisade reservationsanslaget till subventioner till främjande av enskild företagsamhet, dock med iakttagande av vad utskottet i ärendet anført.

Beträffande sättet för täckande av de utav utskottet i detta utlåtande för nästkommande budgetår tillstyrkta anslagen kommer utskottet att avgiva särskilt utlåtande.

Stockholm den 8 juni 1934.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS ANDERSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Hamrin, Lindblad, Svensson* i Kompersmåla, *Nilsson* i Malmö, *Nilsson* i Gränebo, *Oscar Olsson, Bagge, Asplund, Walles, Thelin, Nylander* och *Jonsson* i Lycksele; samt

från andra kammaren: herrar *Anderson* i Råstock, *Jansson, Strindlund, Törnkvist* i Karlskrona, *Jeppsson, Andersson* i Höör, *Persson* i Falla, *Svensson* i Grönvik, *Jonsson* i Eskilstuna, *Norsell, Skoglund* och *Olsson* i Staxäng.

Reservationer:

beträffande *punkten 1:o*) (statliga beredskapsarbeten)

1) av herrar *Svensson* i Kompersmåla, *Bagge, Thelin, Nylander, Persson* i Falla, *Skoglund* och *Olsson* i Staxäng, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

Bihang till riksdagens protokoll 1934. 6 saml. Nr 166.

»Enligt utskottets mening är systemet med beredskapsarbeten olämpligt ur synpunkten att kunna direkt bringa hjälp åt de arbetslösa. Till dessa beredskapsarbeten kan dels hänvisning av arbetslösa icke ske, dels ej behovsprövning äga rum. Det antal arbetslösa, som kan beredas sysselsättning vid beredskapsarbeten, blir väsentligt mindre än det antal som kan sysselsättas vid för samma kostnadssumma anordnade reservarbeten.

Företagen granskning av de under budgetåret beviljade anslagen giver även vid handen, att urvalet i åtskilliga fall varit mindre lämpligt. Utskottet kan ej heller underlåta påpeka, att förekomsten av detta anslag undandraget principiellt viktiga frågor från riksdagens bedömande och bryter sönder den önskvärda enhetligheten i behandlingen av budgeten.

Sedan genom riksdagens beslut år 1933 en väsentlig utökning skett beträffande det område, inom vilket statliga och statskommunala reservarbeten kunna utväljas, synas än mindre några skäl föreligga för anordnandet av beredskapsarbeten såsom en åtgärd mot arbetslösheten.

Då utskottet alltså ej kan tillstyrka anslag till statliga beredskapsarbeten, måste emellertid — på grund av riksdagens tidigare fattade beslut — anslag i annan ordning beredas för fortsatt upprensning av norra inloppet till Fårösund och för en hamnanläggning i Vaxholm, varom utskottet i detta sammanhang anser sig böra framställa förslag.

Vad angår de av herr Asplund m. fl. väckta motionerna I: 354 och II: 598 vill utskottet endast framhålla, att det med motionerna avsedda syftet, nämligen att minska verkningarna av arbetslösheten vid de norrländska malmfälten, redan beaktats genom riksdagens bifall till två framlagda propositioner angående avtal med de båda malmbolagen samt angående anslag till gråbergsbrytning vid malmfälten.

Med anledning av motionen II: 597 av herr Ossbahr vill utskottet erinra, att riksdagen numera till statsbeställningar under försvarsdepartementet anvisat ett belopp av 10 miljoner kronor. Vid bifall till utskottets hemställan om avslag å Kungl. Maj:ts förslag om anslag till statliga beredskapsarbeten förfaller motionärens yrkande i denna del.

Utskottet hemställer alltså,

I. att Kungl. Maj:ts förslag om anslag till statliga beredskapsarbeten ej må av riksdagen bifallas;

II. att herr Ossbahrs motion II: 597 ej må till någon riksdagens åtgärd föranleda;

III. att herrar Asplunds samt Hages och Lövgrens motioner (I: 354 och II: 598) ej må av riksdagen bifallas;

IV. att riksdagen må

a) för *fortsatt upprensning av norra inloppet till Fårösund* under sjätte huvudtiteln anvisa ett extra reservationsanslag av 140,000 kronor;

b) för *hamnanläggning i Vaxholm* under fjärde huvudtiteln anvisa ett extra reservationsanslag av 190,000 kronor.»

2) av herr *Hamrin*;

beträffande *punkt 2:o*) (kommunala beredskapsarbeten)

1) av herrar *Svensson* i Kompersmåla, *Bagge*, *Thelin*, *Nylander*, *Persson* i Falla, *Skoglund* och *Olsson* i Staxäng, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Under hänvisning i huvudsak till vad utskottet under *punkt 1:o*) av detta utlåtande anfört får utskottet avstyrka fortsatt anslag till bidrag eller lån för kommunala beredskapsarbeten. Även vad de kommunala beredskapsarbetena beträffar framgår av redan vunna erfarenheter svårigheterna att utfinna lämpliga arbetsobjekt.

Utskottet hemställer alltså,

att Kungl. Maj:ts förevarande förslag ej må av riksdagen bifallas.»

2) av herr *Hamrin*;

beträffande *punkt 3:o*) (främjande av bostadsbyggande)

1) av herrar *Hamrin*, *Nilsson* i Gränebo, *Jonsson* i Lycksele, *Jeppsson* och *Svensson* i Grönvik, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Till en början — — — 5,000,000 kronor.

Utskottet har funnit sig böra tillstyrka, att jämväl för nästa budgetår anslag anvisas till främjande av bostadsbyggande. Utskottet har emellertid ansett anslagsbeloppet böra begränsas till 8,000,000 kronor och avstyrker alltså motionen II: 619 i här förevarande del. Anslaget bör helt tagas i anspråk för fortsatt bedrivande av landsbygdsverksamheten. Kungl. Maj:ts förslag, att viss del av anslaget skulle kunna disponeras till lämnande av tertiärkredit i städer och stadsliknande samhällen, har utskottet alltså icke ansett sig böra biträda.

I sin — — — år 1935.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen — — — förordade grunder.»

2) av herrar *Svensson* i Kompersmåla, *Bagge*, *Thelin*, *Nylander*, *Persson* i Falla, *Skoglund* och *Olsson* i Staxäng, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Till en början — — — 5,000,000 kronor.

Utskottet har funnit sig böra tillstyrka, att jämväl för nästa budgetår anslag anvisas till främjande av bostadsbyggande. Utskottet har emellertid ansett anslagsbeloppet böra begränsas till 5,000,000 kronor, varigenom för ändamålet sammanlagt komma att hava anvisats 23,000,000 kronor, och avstyrker alltså motionen II: 619 i här förevarande del. Anslaget bör helt tagas i anspråk för fortsatt bedrivande av landsbygdsverksamheten. Kungl. Maj:ts förslag, att viss del av anslaget skulle kunna disponeras till lämnande av tertiärkredit i städer och stadsliknande samhällen, har utskottet alltså icke ansett sig böra biträda.

I sin — — — denna del.

Utskottet har jämväl anslutit sig till förslaget, att viss del av anslaget skulle, enligt Kungl. Maj:ts bestämmande, få utgå inom municipalsamhällen. Jämlikt hittills — — — inom municipalsamhälle. Med hänsyn till den av utskottet förordade begränsningen av anslagsbeloppet i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag böra för ifrågavarande ändamål få tagas i anspråk högst 250,000 kronor.

I statsrådsprotokollet — — — år 1935.

Under återopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må i — — — anvisa ett reservationsanslag av 5,000,000 kronor, att utgå enligt av utskottet här ovan förordade grunder.»

beträffande *punkt 4:o*) (lån och subventioner till främjande av enskild företagsamhet)

1) av herrar *Svensson* i Kompersmåla, *Bagge*, *Theelin*, *Nylander*, *Persson* i Falla, *Skoglund* och *Olsson* i Staxäng, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Utskottet har funnit, att de farhågor, som från flera håll uttalades redan när 1933 års riksdag anvisade anslag för här ifrågavarande ändamål, blivit besannade. Vid undersökning av hittills avgjorda ansökningar har utskottet även funnit, att låneunderstöd understundom utlämnats till företag, där detta icke bort förekomma. Vidare vill utskottet framhålla riskerna för att till ett företag lämnat understöd kan medföra arbetslöshet eller eljest menliga verkningar för annat företag. Efter den erfarenhet, som numera vunnits, finner sig utskottet kunna fastslå, att ett riktigt och ändamålsenligt handhavande av en statlig hjälpverksamhet av här förevarande art överhuvud taget måste komma att stöta på ofrånkomliga svårigheter; det synes därför angeläget, att denna form av den statliga hjälpverksamheten snarast möjligt avvecklas. Med hänsyn till vad sålunda anförts finner sig utskottet böra avstyrka Kungl. Maj:ts förslag om fortsatt anslag för här ifrågavarande ändamål.

Departementschefen har i statsrådsprotokollet meddelat, att subventioner till främjande av enskild företagsamhet ansetts böra ifrågakomma endast i så pass obetydlig omfattning, att det redan beviljade anslaget härtill kunde anses vara tillfyllest jämväl under nästa budgetår. Departementschefen har därför icke ifrågasatt något nytt anslag för detta ändamål men i stället utgått från att hinder icke borde möta mot att, om så funnes lämpligt och låneanslagets tillgångar vore uttömda, jämväl från detta anslag lämna bidragen i form av lån.

Med den ståndpunkt, utskottet intagit till frågan om beviljande av nytt anslag för låneunderstöd finner sig utskottet jämväl böra avstyrka vad i förevarande hänseende föreslagits. Vid bifall härtill kommer anslaget till subvention att besparas, i den mån ej ytterligare anvisningar därifrån ske. En-

ligt hittills vunnen erfarenhet synes man emellertid knappast hava anledning att räkna med, att dylika anvisningar komma att ske i någon större omfattning.

I anslutning till vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen må

a) avslå Kungl. Maj:ts förslag om anvisande av anslag till lån till främjande av enskild företagsamhet,

b) avslå Kungl. Maj:ts förslag i fråga om ändring i grunderna för användningen av det för budgetåret 1933/1934 anvisade reservationsanslaget till subventioner till främjande av enskild företagsamhet.»

2) av herr *Hamrin*.